

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Лі Сюй «Методика формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

1. Актуальність дисертаційного дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Звернення дисертантки до заявленої на рівні дисертаційного дослідження проблеми набуває особливої *актуальності*, перш за все, у зв'язку з тим, що сформованість слухової уваги є найважливішою властивістю музиканта-професіонала, а відтак, і першочерговим завданням у підготовці майбутнього фахівця з музичного мистецтва. По-друге, як слушно зазначає дослідниця, *доцільність* наукового пошуку за згаданим напрямком пов'язана з необхідністю набуття майбутнім музикантом-виконавцем не тільки віртуозної техніки, а й здатності проникати у глибину змісту музичного твору, розуміти його емоційний настрій, «вживатися» в авторський світ композитора, співвідносити його з власними почуттями тощо. По-третє, *своєчасність* виконаного дослідження підтверджується відповідністю його проблематики до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова з проблеми «Зміст, форми, методи і засоби вдосконалення підготовки вчителів» (протокол № 5 від 26 грудня 2018 року).

Тож, маємо засвідчити, що актуальність, своєчасність та доцільність дослідницького пошуку здобувачки з проблеми формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності є дійсно на часі.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних)

Наукова новизна дослідження є незаперечною. Оскільки поставивши за мету розробку, теоретичне обґрунтування, експериментальну перевірку та впровадження методики формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності, здобувачка ретельно й послідовно розв'язувала поставлені завдання щодо розкриття специфіки досліджуваної якості у контексті системно-ціннісного, герменевтичного, рефлексивно-усвідомленого, гедоністичного та творчо-діяльнісний підходів;

визначення змісту та сутності слухової уваги студентів у процесі музично-виконавської діяльності; розробки компонентної структури, критеріїв, показників та рівнів сформованості досліджуваної якості; обґрунтування принципів, педагогічних умов та власне моделі формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності через упровадження у навчальний процес мистецьких факультетів розробленої методики формування досліджуваного утворення та експериментальну перевірку її ефективності.

Організований таким чином дослідницький пошук, дозволив дисертантці *вперше* на системному рівні запропонувати науково обґрунтовані та експериментально перевірені результати виконаного дослідження, оновлений ракурс представлення яких дає підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми, до яких відносяться:

- *обґрунтування і розробка сутності та структури слухової уваги студентів факультетів мистецтв*, яка формується у процесі музично-виконавської діяльності й визначається як форма психічної діяльності, що забезпечує зосередженість на процесі навчання, сприйняття і виконання музичних творів; спрямованість на спостереження, контроль, аналіз, усвідомлення, реалізацію і регулювання та охоплює пізнавально-орієнтаційний, компетентнісно-оцінний, рефлексивно-виконавський, творчо-проективний компоненти;

- *педагогічні умови ефективного формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв* у процесі музично-виконавської діяльності серед яких: забезпечення навчального процесу інтерактивними засобами; ефективне використання інформаційних технологій у музично-виконавській діяльності; надання переваги активно-діяльним методам у музичному навчанні;

- *поетапна методика формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв* у процесі музично-виконавської діяльності, результативність якої забезпечувалася через послідовний взаємозв'язок, взаємообумовленість та взаємодію чотирьох етапів (мотиваційно-спрямований, когнітивно-прогностичний, операційно-діяльній, креативно-результативний) з відповідним методичним супроводом, спрямованим на практичне оволодіння знаннями щодо здійснення музично-педагогічної діяльності.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

До вагомих результатів, що складають *теоретичну значущість* проведеного дослідження для сучасної мистецько-педагогічної освіти, на наш погляд, необхідно віднести:

- *визначення напрямку дослідження феномена слухової уваги* через копінтийний аналіз напрацювань у вітчизняному й зарубіжному науковому дискурсі, що уможливило ретельне висвітлення вимог до фахової підготовки студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності, де слухова увага виступає спільним ядром інтеграції мистецьких знань;
- *окреслення шляхів оптимізації виконавського досвіду за рахунок інтеграції мистецьких знань та удосконалення методів забезпечення сприйняття й виконання музичних творів;*
- *систематизація та конкретизація представлених у дослідженні методологічних підходів* (системно-цілісний, герменевтичний, гедоністичний, рефлексивно-усвідомлений та творчо-діяльнісний) з огляду на специфіку досліджуваного феномену та визначення *специфічних принципів* формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності (принцип цілісності фахової підготовки, принцип інтенсифікації фахового навчання, принцип прогнозування результатів музично-педагогічної роботи).

Заслуговує на високу оцінку й *практичне значення* отриманих результатів дослідження, оскільки практичні висновки та отримані експериментальні дані можуть стати у нагоді для оновлення змісту навчальних курсів з методики музичної освіти, з навчальних дисциплін музично-теоретичного циклу («Сольфеджіо», «Гармонія», «Інструментовка», «Аранжування» тощо), виробничої педагогічної практики, розробки методичних рекомендацій з формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності.

4. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Детальне ознайомлення з представленою до захисту дисертацією дає підстави стверджувати, що високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих дослідницею та їхня достовірність, забезпечується міцною теоретико-методологічною базою щодо аналізу базової

категорії дослідження «слухова увага» на психолого-педагогічному і мистецтвознавчому рівні та її проєкції на підготовку студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності. Це забезпечило підґрунтя для виявлення специфіки і структури досліджуваної професійно-особистісної якості, критеріально-показникових особливостей її формування та стало дієвою основою для конструювання методичної моделі формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв університетів у процесі музично-виконавської діяльності, симбіоз складових якої (наукові підходи, принципи педагогічні умови, методичний супровід) забезпечив створення повного технологічного циклу й уможливив сформованість досліджуваного явища.

Заслуговує на схвалення і той факт, що дослідно-експериментальна робота, метою якої стала перевірка ефективності розробленої експериментальної методики формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності передбачала проведення серії послідовних, логічно обумовлених експериментів: констатувального, формувального, контрольного. До кожного із них було запропоновано спеціальні експериментальні завдання, що підпорядковувались вищезазначеній дослідницькій меті, досягнення якої здійснювалося здобувачкою за чітко розрахованим алгоритмом дій. Це стосувалося як діагностики вияву слухової уваги студентів факультетів мистецтв на констатувальному експерименті, що проводилися за констатувальною методикою згідно розробленого критеріально-рівневого інструментарію вимірювання, так і під час подальшої дослідно-експериментальної роботи з підвищення рівнів сформованості досліджуваної якості під час формувального та контрольного експериментів. Саме останній остаточно підтвердив дієвість та ефективність розробленої Лі Сюй методики формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі у процесі музично-виконавської діяльності.

Отже, результати експериментальної роботи, проведеної на завершальному етапі дослідження, підтвердили вдалий симбіоз запропонованих авторкою вагомої теоретико-методологічної бази й ретельно продуманих педагогічних умов та методичного супроводу формування досліджуваної якості. Подані у дисертації висновки й рекомендації стали логічним завершенням проведеного дослідження

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

З огляду на представлені здобувачкою результати дослідження, що є досить оригінальними й забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням його вихідних позицій; музикознавчим та психолого-педагогічним аспектами; використанням комплексу взаємопов'язаних методів, адекватних об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження; проведеною дослідно-експериментальною роботою; результатами кількісної та якісної експериментальної перевірки розробленої моделі, позитивними наслідками впровадження у навчально-виховний процес факультетів мистецтв університетів розроблених педагогічних умов та методичного супроводу з проблеми формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв.

6. Апробація результатів дослідження та повнота викладу в опублікованих працях

Апробація отриманих дисертанткою результатів дослідження проводилась через виступи та доповіді на *міжнародних конференціях*: «Педагогічні читання пам'яті професора О.П. Рудницької» (Київ, 2019-2021), «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2019-2020); «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» (Київ, 2020); «Міжнародні читання пам'яті академіка Анатолія Авдієвського (2020-2022)», а також у процесі виступів і обговорень основних положень та результатів дослідження на науково-методичних і науково-практичних конференціях, педагогічних нарадах, засіданнях кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені А.Авдієвського та щорічних звітних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2020-2023).

Основні результати дослідження відображено у 5 наукових публікаціях, серед яких 2 публікації у провідних фахових виданнях України, 1 – у міжнародному виданні, 2 – праці апробаційного характеру. Такій обсяг і якість публікацій вважаємо достатніми, оскільки основні теоретичні положення та результати дослідницько-експериментального пошуку достатньою мірою висвітлено у представлених наукових та апробаційних публікаціях авторки, а їхній зміст відповідає вимогам чинним документам щодо порядку присудження ступеня доктора філософії.

7. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження її об'єкт і предмет, мету та завдання; подано теоретико-методологічне підґрунтя дослідження; аргументовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів; відображено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження та їх висвітлення в наукових публікаціях. Структура роботи не викликає заперечень, дисертацію оформлено згідно чинних вимог.

У *першому розділі*, присвяченому визначенню теоретичних основ слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності, на основі аналізу наукового доробку вітчизняних і зарубіжних науковців щодо стану дослідженості проблеми, здобувачка розглянула похідні складники базового поняття на психолого-педагогічному та мистецтвознавчому рівнях. Екстраполюючи результати аналізу у царину мистецько-педагогічної освіти, Лі Сюй з належною науковою аргументацією конкретизувала структуру досліджуваного утворення, що охоплює пізнавально-орієнтаційний, компетентнісно-оцінний, рефлексивно-виконавський, творчо-проективний компоненти, чітко визначаючи з позицій системно-ціннісного, герменевтичного, рефлексивно-усвідомленого, гедоністичного та творчо-діяльнісного підходів, ефективність впливу кожного з них на ті чи інші властивості особистості, що уможлиблюють формування слухової уваги як професійно-особистісної якості.

З огляду на особливості фаху, здобувачка окреслила основні принципові положення щодо слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності, виокремлюючи принципи (цілісності фахової підготовки, інтенсифікації фахового навчання прогнозування результатів музично-педагогічної роботи) та визначила характерологічні особливості кожного з них у проекції на якість та ефективність формування досліджуваної якості.

На особливу увагу заслуговує зміст матеріалів *другого розділу* дисертації, де обґрунтовуючи методичні засади слухової уваги студентів факультетів мистецтв університетів у процесі музично-виконавської діяльності, дисертанткою було визначено критеріально-рівневий апарат досліджуваного утворення згідно розглянутих у попередньому розділі структурних компонентів з відповідним представленням показникових характеристик до кожного з них.

Заслуговують на схвалення й розроблені авторкою педагогічні умови формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності. Так, *перша педагогічна умова, забезпечення навчального*

процесу інтерактивними засобами, що є важливою з позиції відповідності сучасній освітній парадигмі, передбачає застосування інтерактивних засобів навчання, котрі, базуючись на діалоговій основі, сприяють підвищенню якості музично-педагогічної освіти. У відповідності до сучасних запитів студентства до організації освітнього процесу, друга педагогічна умова спрямована на ефективне використання інформаційних технологій у музично-виконавській діяльності та їх ефективне використання у власній практичній роботі. Оскільки сучасний медіа-простір потребує набуття студентами факультетів мистецтв інформаційної компетентності, яка позитивно позначатиметься і на процесі формування слухової уваги в тому числі. Третя педагогічна умова, надання переваги активно-діяльнісним методам у музичному навчанні, з огляду на природу слухової уваги, може формуватися лише у активній діяльності під час практичного вправлення чи донесення концертного варіанту музичного твору завдяки застосуванню активно-діяльнісним методів.

Принагідно зазначимо, що представлені педагогічні умови у поєднанні з розглянутими у попередньому, теоретичному розділі сутнісними характеристиками та структурними компонентами досліджуваної професійно-особистісної якості в опорі на окреслені дисертанткою наукові підходи і принципи, покладено в основу методичної моделі формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності, яку варто було б подати в унаочненому вигляді задля усвідомлення студентами її практичної цінності для музично-педагогічної діяльності в цілому.

Наступним кроком наукового пошуку дисертантки стала розробка поетапної методики формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності, ґрунтованої на поєднанні чотирьох взаємопов'язаних й взаємообумовлених компонентів, дієвість яких підтвердилася у процесі розгортання експериментально-дослідної роботи, представленої у *третьому розділі*. Особливість авторської методики полягала в тому, що вона впроваджувалась у відповідності до розроблених етапів її реалізації (мотиваційно-спрямованого, когнітивно-прогностичного, операційно-діяльнісного, креативно-результативного) з урахуванням специфіки формування властивостей уваги (концентрація, стійкість, вибірковість, розподіл, переключення, об'єм) та фаз її розвитку (передумова, операційна увага, післяопераційна увага).

Перебіг експериментально-дослідної роботи дисертанткою представлено у вигляді констатувального, формувального та контрольного експериментів. Під час *констатувального експерименту* було здійснено діагностику сформованості досліджуваної якості за спеціально розробленою для цього етапу методикою, спрямованою на вияв стану її сформованості у студентів у процесі музично-виконавської діяльності, згідно попередньо визначених критеріїв, показників та рівнів. Результати діагностики показали значну перевагу низького(54,3%), й середнього(38,1%), рівнів сформованості слухової уваги студентів факультетів мистецтв, що зумовило розробку, впровадження й перевірку експериментальної методики формування слухової уваги, яка впроваджувалась у процес фахової музично-виконавської підготовки студентів трьох факультетів мистецтв.

Реалізація методики *формувального експерименту* здійснювалась у процесі вивчення фахових індивідуальних та групових дисциплін музично-теоретичної та музично-виконавської підготовки. Основним заданням *контрольного експерименту* дослідно-експериментальної роботи було підпорядковано провідній меті: перевірці ефективності експериментальної методики формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності.

Статистична обробка результатів контрольного експерименту засвідчила значний прогрес у рівнях сформованості слухової уваги студентів експериментальної і контрольної груп. У контрольній групі низький рівень виявлено у 45,0% студентів, середній – у 42,5%, високий – у 12,5% студентів. В експериментальній групі низький рівень зафіксовано у 17,5%, середній – в 40,0%, високий – у 42,5%. Тож, порівняльний аналіз рівнів сформованості слухової уваги студентів експериментальної і контрольної груп, до і після проведення дослідно-експериментальної роботи, дозволив встановити позитивну динаміку в експериментальній групі, що свідчить про ефективність розробленої методики й доцільність її впровадження у процес фахової підготовки студентів факультетів мистецтв.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях

Маємо засвідчити, що у процесі аналізу змісту дисертаційного дослідження та низки наукових публікацій дисертантки випадків недотримання академічної доброчесності не виявлено. Використані у дисертації матеріали наукових праць дисертантки, котрі були попередньо опубліковані з метою

висвітлення в них основних наукових результатів дослідження, вказані в анотації дисертації й самоплагіатом не вважається.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні моменти й висловити певні зауваження та побажання:

1. Проведений у теоретичному розділі дисертації аналіз слухової уваги майбутніх учителів музичного мистецтва розглядається дисертанткою з позиції системно-ціннісного, герменевтичного, рефлексивно-усвідомленого, гедоністичного та творчо-діяльнісного підходів. Доцільним, на нашу думку, було б ширше розкрити значення гедоністичного підходу у формуванні слухової уваги студентів факультетів мистецтв

2. У дисертаційному дослідженні структура слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності охоплює пізнавально-орієнтаційний, компетентнісно-оцінний, рефлексивно-виконавський, творчо-проективний компоненти. Вважаємо, що варто було б більш детально розкрити як рефлексивно-виконавський компонент забезпечує формування слухової уваги у студентів факультетів мистецтв під час музично-виконавської діяльності

3. Важливою розробкою дисертантки є впровадження педагогічних умов, які забезпечують ефективне формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності. Робота набула б більшої ваги, якби здобувачка більш розлого розкрила як педагогічна умова *надання переваги активно-діяльним методам у музичному навчанні* реалізувалася під час практичного вправління та донесення концертного варіанту музичного твору

4. У процесі проведення четвертого, креативно-результативного етапу формувального експерименту проходив розвиток об'єму слухової уваги студентів через зосередженість, вибірковість, стійкість, розподіл і переключення. Робота значно виграла б, якби дисертантці вдалося більш глибоко розкрити механізми оволодіння післяопераційною слуховою увагою саме на цьому етапі

5. На наш погляд, третій розділ дисертації дещо переобтяжений таблицями та рисунками, деякі з них можна було б перенести у додатки.

Зазначені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та практична цінність.

Прикінцевий висновок

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їхню теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертаційна робота: «Методика формування слухової уваги студентів факультетів мистецтв у процесі музично-виконавської діяльності» є актуальним, цілісним, завершеним, самостійним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми, аргументованістю теоретичних положень, висновків та практичним значенням відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р., пп. 6, 7, 8; Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти (наукової установи) про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка, Лі Сьюй, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецької освіти
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка

Алла РАСТРИГІНА

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую
Проректор з наукової роботи



Ліля КЛОЧЕК